

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ

Αριθμός έκδοσης 51
Μάρτιος-Απρίλιος-Μάιος 2009

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
της ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ
και του ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ ΗΜΑΘΙΑΣ

ISSN 1106 5354

Τα καφενεία της Νάουσας ως κέντρα πολιτισμού και διασκέδασης (1900-1960)

Χρήστος Ζάππος
Καθηγητής Φυσικής Αγωγής

Στις αρχές του 20ου αιώνα η Νάουσα είχε 12.000 κατοίκους, από τους οποίους οι 1500 ήσαν Οθωμανοί. Η γεωργία, το εμπόριο και η βιομηχανία βρίσκονταν στα χέρια των Ελλήνων. Η ανάπτυξη της βιοτεχνίας και του εμπορίου επιτάχυνε τις εξαγωγές στις χώρες της Βαλκανικής και της νοτίου Ελλάδος και οδήγησε την πόλη σταδιακά σε ανοδική πορεία. Το 1874 ιδρύεται το πρώτο βιομηχανικό εργοστάσιο και σύντομα ακολουθούν και άλλα. Διαμορφώνεται ο θεσμός του δημάρχου και από το 1857 η Νάουσα ψηφίζει τους πρώτους δημάρχους. Παράλληλα με την οικονομική ανάπτυξη της πόλης έχουμε μια εξίσου μεγάλη πνευματική και πολιτιστική ανάπτυξη.

Από τα μέσα του 19ου αιώνα έχουμε τη δημιουργία στη Νάουσα μιας σφύζουσας αστικής τάξης, η οποία εισάγει ήθη και αισθητικά πρότυπα από τη Θεσσαλονίκη και τα μεγάλα ευρωπαϊκά αστικά κέντρα. Ειδικά στα χρόνια του μεσοπολέμου, στην κοινωνική ζωή της πόλης κυριαρχεί η διασκέδαση ευρωπαϊκού τύπου.

Στις χοροεσπερίδες που διοργανώνονται κυριαρχούν το φοξ-τροτ, οι καδρίλιες, το βαλς, το τανγκό και άλλοι ευρωπαϊκοί χοροί. Μουσικοί θίασοι που παίζουν όπερες και οπερέτες επισκέπτονται συχνά τη Νάουσα. Πολλοί λαϊκοί οργανοπαίχτες περιλαμβάνουν στο ρεπερτόριό τους και κομμάτια από αγαπητές όπερες και οπερέτες, όπως ο Χορχόρ - Αγάς. Ακόμα και στους γάμους, οι λαϊκοί οργανοπαίχτες ενσωματώνουν στο ρεπερτόριό τους ρομάντζες και εμβατήρια από όπερες ή οπερέτες.

Τα καφενεία της Νάουσας εκτός από τον κλασικό τους ρόλο, λειτουργούσαν και ως πολυποίκιλοι πολιτιστικοί χώροι. Κάποιες φορές στηνόταν πάλκο και λειτουργούσαν ως κέντρα διασκέδασης, κάτι σαν τα καφέ αμάν, αλλά χωρίς να μπορούμε να τα χαρακτηρίσουμε έτσι. Εκεί γίνονταν οι χοροεσπερίδες, δίνονταν μουσικοθεατρικές παραστάσεις, έπαιζε ο βουβός κινηματογράφος και γίνονταν οι πολιτικές συγκεντρώσεις.

(Φωτ. Αρχείο Χρήστου Ζάλιου) Φωτ. 1. Το καφενείο «ΗΛΥΣΙΑ»

Μεγάλο καφενείο στη σημερινή πλατεία διοικητηρίου ήταν τα «**Ηλύσια**» του Δημ. Μπέρσου. Στο ισόγειο του Ξενοδοχείου «**Μέγας Αλέξανδρος**» των αδερφών Γρέζου υπήρχε το ζαχαροπλαστείο «**τα Διομήδεια**» του Διομήδη Φασούλα.

Υπήρχαν επίσης τα δύο μεγάλα για την εποχή ξενοδοχεία, το «**ΕΘνικόν**» των αδερφών Παπαφιλίππου και τα «**Ολύμπια**» των αδερφών Βανιανίδη, με τα εστιατόρια και τα καφενεία στο ισόγειο. Είχαν κήπους στο βάθος για το καλοκαίρι και ήταν υψηλής κατηγορίας για τα δεδομένα της εποχής.

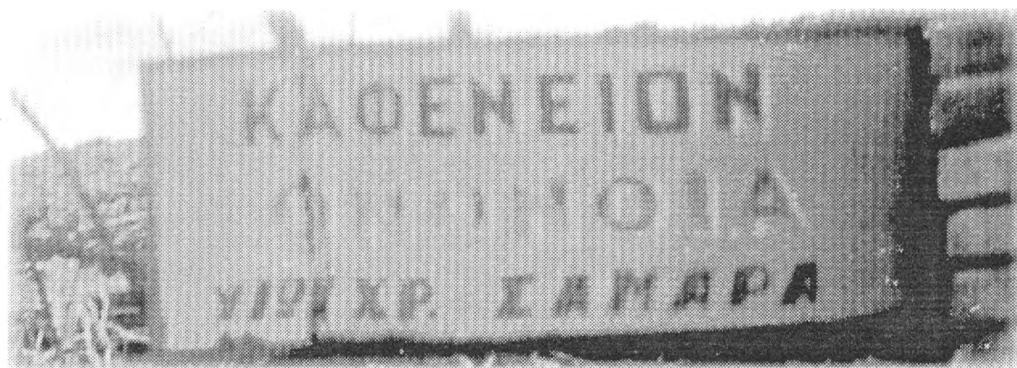

(Φωτ. Αρχείο Χρήστου Ζάλιου) Φωτ. 2. Στο καφενείο Ολύμπια το 1958. Ανάμεσα στους μουσικούς διακρίνονται : ο Δημήτρης Λημναίος στο βιολί, ο Γιάννης Γκαντίδης στο ακορντεόν, ο Αντώνης Βελιγδένης στο σαξόφωνο, ο Δημήτρης Στόφας και ο Ορέστης στην κιθάρα

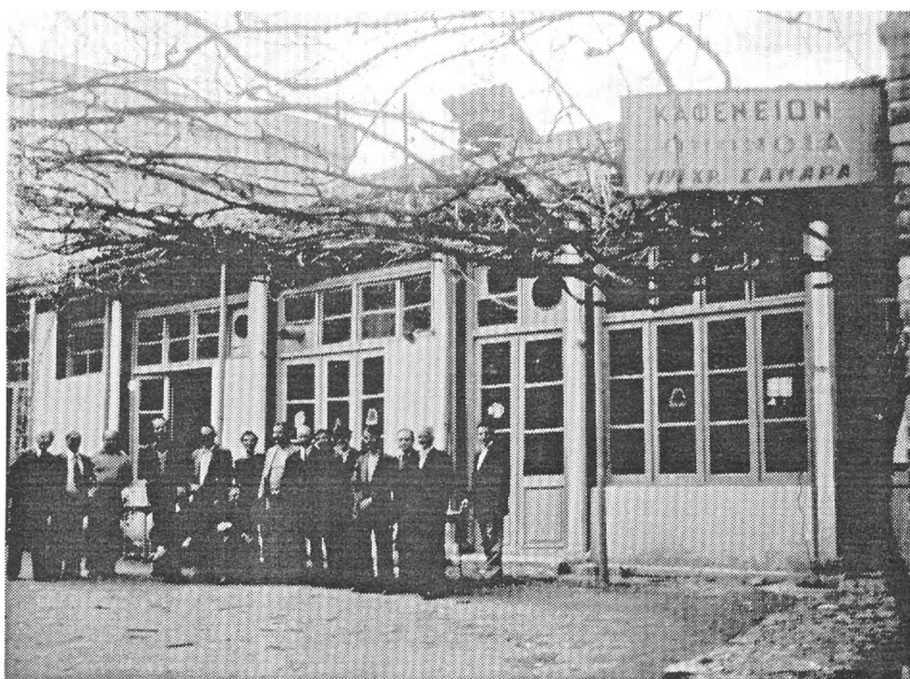
Υπήρχε ακόμη το καφενείο ο «**Παράδεισος**» του Δημ. Σούγκαρη. Στο καφενείο αυτό τις αποκριές, μαζεύονταν όλοι οι μουσικοί (ζουρνάδες, γκάιντες, χάλκινα), γιατί εδώ κλείνονταν οι συμφωνίες για τα μπουλούκια. Στο καφενείο ο «**Παράδεισος**» ιδιοκτησίας της οικογένειας Κανδυλίδη ξεκίνησε να λειτουργεί θερινός κινηματογράφος. Ο κινηματογράφος αυτός λειτουργούσε όπως και το καφενείο ως επιχείρηση του Γεωργίου Σμέρνου με χειριστή αρχικά Ιταλό και κατόπιν Έλληνα στη συνέχεια πέρασε στους

αδερφούς Αγοραστού για να καταλήξει μόνο ως κινηματογράφος, στους αδερφούς Δάρη.

Το καφενείο των αδερφών Δημήτρη και Νικόλα Βαλταδώρου. Ο Άγγελος Βαλταδώρος περιγράφει το καφενείο της οικογένειάς του ως εξής : «Ήταν ένα μεγάλο καφενείο με την μεγάλη αίθουσα, τον μεγάλο μπουφέ, τα μαρμάρινα τραπέζια, τις γυριστές ψαθωτές τρυπητές καρέκλες, τους κατιφεδένιους καναπέδες, το μεγάλο χαλί στο κέντρο του δαπέδου και τις πελώριες λάμπες πετρελαίου, ένας εξοπλισμός φερμένος από την Βιέννη. Το καφενείο Βαλταδώρου ως μεγαλόπρεπο και αρχοντικό έζησε μέχρι το 1920 οπότε με την διχόνοια των αδερφών έκλεισε για να χτιστεί στο ένα τμήμα του το ξενοδοχείο του Δημήτρη Βαλταδώρου «ΣΜΥΡΝΗ» και στο άλλο το καφενείο του Νικόλα Βαλταδώρου».

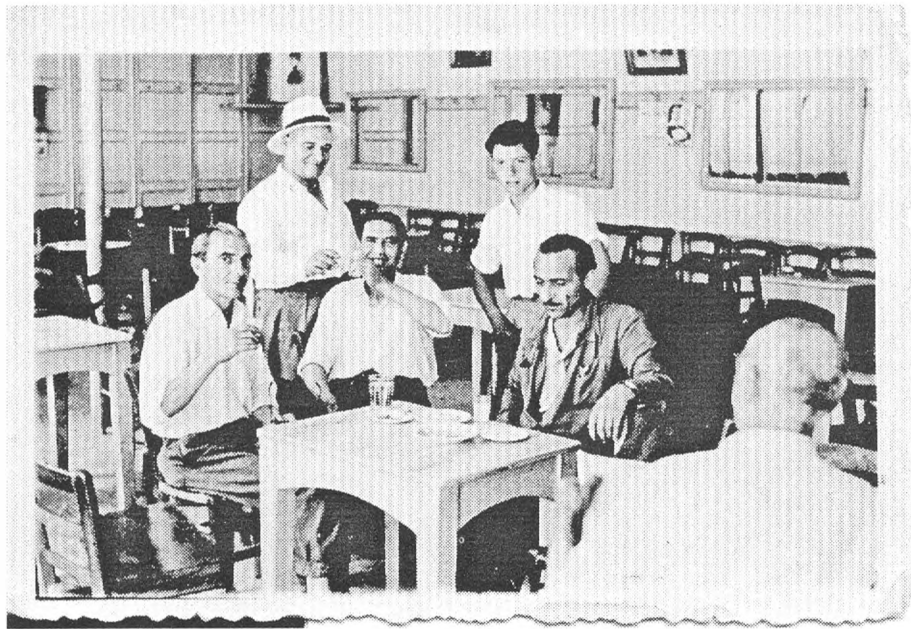

Το καφενείο η «ΟΜΟΝΟΙΑ». Από τα λίγα καφενεία της επαρχίας με τόσο συνδεδεμένη την ύπαρξή τους με την πολιτική, πολιτιστική και κοινωνική ζωή μιας πόλης.

(Φωτ. Αρχείο Χρήστου Ζάλιου) Φωτ. 3. Το καφενείο ΟΜΟΝΟΙΑ

Από τα τραπέζια του πέρασαν προσωπικότητες, που έπαιξαν πρωταγωνιστικό ρόλο τοπικά και πανελλήνια, σε όλους τους τομείς της ζωής.

(Φωτ. Αρχείο Χρήστου Ζάλιου) Φωτ. 4. Το καφενείο «ΟΜΟΝΟΙΑ»

Η ΟΜΟΝΟΙΑ φτιάχτηκε στα χρόνια της τουρκοκρατίας. Η αίθουσα είχε ξύλινη δομή με καθρέφτες και μαρμάρινα τραπέζια, έξω μεγάλο αυλόγυρο με κληματαριά, τσίγκινα τραπέζια, πολλές καρέκλες για συζήτηση και τάβλι.

(Φωτ. Αρχείο Χρήστου Ζάλιου) Φωτ. 5. Ο εξωτερικός χώρος του καφενείου «ΟΜΟΝΟΙΑ»

Από εδώ ξεκίνησε ο βουβός και μετέπειτα ο «ομιλών κινηματογράφος» των αδελφών Δάρη. Στα διαλείμματα των έργων βουβού κινηματογράφου που παίζονταν στην ΟΜΟΝΟΙΑ οι ορχήστρες των Άτσηδων έπαιζαν μελωδίες της «εύθυμης χήρας», της «πριγκίπισσας της τσάρδας», της «νυχτερίδας», της «χώρας του μειδιάματος».

(Φωτ. Αρχείο Χρήστου Ζάλιου) Φωτ. 6. Στο καφενείο «ΟΜΟΝΟΙΑ». Ορχήστρα με τους Θανάση Άτση και Γιάννη Γκαντίδη

Η ΟΜΟΝΟΙΑ ήταν και θεατρική σκηνή, εκεί έπαιζαν οι μελοδραματικοί και οπερετικοί θίασοι που επισκέπτονταν τη Νάουσα. Από αυτή πέρασαν διάφοροι θίασοι της πρόζας και του μουσικού στερεώματος καθώς και μεμονωμένοι καλλιτέχνες του πιάνου, του βιολιού και της κιθάρας. Αναφέρονται από τον Άγγελο Βαλταδώρο :

οι θίασοι Οικονόμου Παλαιολόγου, Χρυσοχόου, Αττίκ, ολόκληρη η τότε λυρική σκηνή με τον μαέστρο Καραλίββανο και πρωταγωνιστές στελέχη γνωστά έξω από τη χώρα μας όπως ο Μοσχονάς, ο Αγγελόπουλος, ο Καγκλιβέρας, ο Τσουμπής, ο Οικονομίδης.

(Φωτ. Αρχείο Χρήστου Ζάλιου) Φωτ. 7. Το καφενείο ΟΜΟΝΟΙΑ επι Ζ. Γουργουλιάτου

Στην ΟΜΟΝΟΙΑ του Ζαφειράκη Γουργουλιάτου, γίνονταν οι χοροεσπερίδες για την καλή κοινωνία της Βέροιας και της Νάουσας, καθώς και οι συναυλίες του συλλόγου φιλοπροόδων Ναούσης η «Αθηνά».

Σχετικές ανακοινώσεις για χοροεσπερίδες της εποχής εκείνης διαβάζουμε στην τοπική εφημερίδα της Βέροιας «ΑΣΤΗΡ»

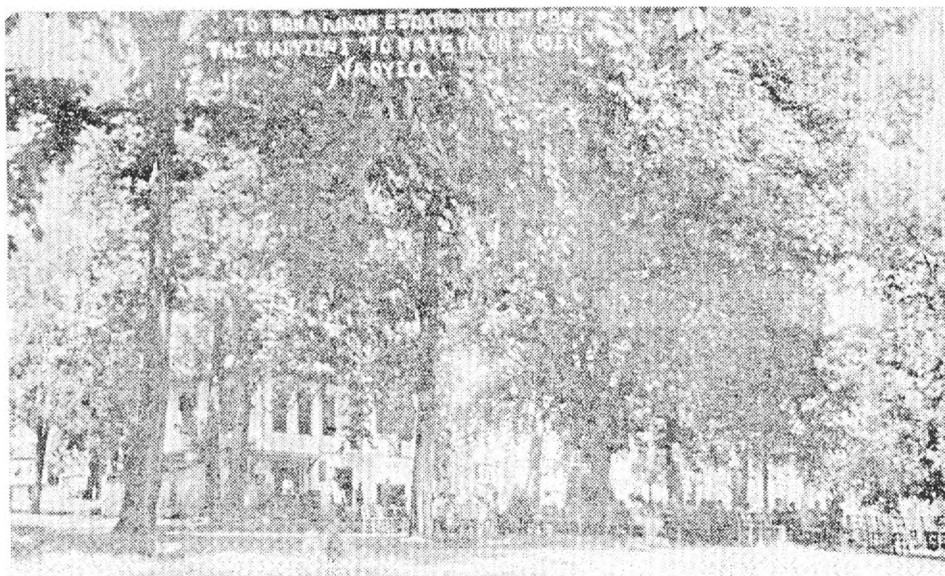
*ΑΣΤΗΡ Βερροίας, Κυριακή 2-1-1927, τη Δευτέρα 27 Δεκεμβρίου 1927 στη Νάουσα στην αίθουσα του καφενείου **Ομόνοια**, εδόθη μουσικοθεατρική παράσταση από το σύλλογο φιλοπροόδων Νέων Ναούσης «η Αθηνά».*

*ΑΣΤΗΡ Βερροίας, 31-7-1927, Την παρελθούσα Κυριακή 24-7-1927 στη Νάουσα στην αίθουσα του καφενείου «**Ομόνοια**» εδόθη μουσικοθεατρική παράσταση από το σύλλογο Φιλοπροόδων Νέων Ναούσης «η Αθηνά». Την παράσταση ετίμησαν ο Δήμαρχος, οι πολιτικές και αστυνομικές αρχές και πλήθος κόσμου.*

*ΑΣΤΗΡ Βέρροιας, 25-11-1931, το Σάββατο 21-11-1931 στη Νάουσα εδόθη υπό του φιλοπροόδου συλλόγου νέων Ναούσης «η Αθηνά» στην αίθουσα της **Ομόνοιας** μεγάλη χοροεσπερίδα, η οποία εστέφθη από πλήρους επιτυχίας.*

Το «Κιόσκι»

Το Κιόσκι στα χρόνια του μεσοπολέμου υπήρξε ένα και μοναδικό. Κατά διαστήματα λειτουργούσαν και άλλα εξοχικά κέντρα μικρής όμως εμβέλειας, όπως του «Σαρίφη», του «Μουσταφά», του «Κωστή Δημούλα» και του «Μήττα».

(Φωτ. Αρχείο Χρήστου Ζάλιου) Φωτ. 8. Το παλιό «ΚΙΟΣΚΙ»

Αλλά το παλιό Κιόσκι που το ονόμαζαν και Πλατεία Ηρώων ή το Εξοχικόν Κέντρον, ήταν κάτι το εξαιρετικό που άφησε εποχή. Ήταν κάτι μεταξύ της «Οάσεως» και της «Αίγλης» των Αθηνών και του «Λευκού Πύργου» της Θεσσαλονίκης. Τα περισσότερα από τα θεάματα που περνούσαν από αυτά τα κέντρα, τελικά περνούσαν και από το Κιόσκι. Έχουν περάσει αξιόλογες ορχήστρες ξένες και ντόπιες, τραγουδιστές του κλασικού και ελαφρού τραγουδιού, όπως ο Μοσχονάς, ο Γιαννόπουλος, ο Οικονομίδης, ο Τσουμπής, η Δανάη και η Μένδρη.

(Φωτ. Αρχείο Χρήστου Ζάλιου) Φωτ. 9. Το Κιόσκι το 1926 υπό τη διεύθυνση του Δημήτρη Κουρμούλη

Το κιόσκι διηύθυναν πολλοί επιχειρηματίες και μεταξύ αυτών ήταν: ο Γ. Κατής σε συνεργασία με το Μήττα, ο Κώστας Γρέζιος, ο Τ. Τσιώμος, ο Δημήτρης Κουρμούλης.

(Φωτ. Αρχείο Χρήστου Ζάλιου)
Φωτ. 10. Το Κιόσκι υπό τη διεύθυνση του Τάκη Δάρη

Όμως το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα που άφησε και τη σφραγίδα, το διηύθυνε ο Τάκης Δάρης. Στο παλιό Κιόσκι την περίοδο του μεσοπολέμου όταν λειτουργούσε ως επιχείρηση του Τάκη Δάρη, είχε δημιουργηθεί ένας μουσικός κύκλος που αποτελούνταν από τον Απόστολο Κοϊμτζή (δάσκαλο του ωδείου), το Μιχάλη Κοφινά (δάσκαλο της φιλαρμονικής «Αθηνά»), το θαυμάσιο κορνετίστα Θανάση Άτση, το δάσκαλο του Ωδείου Νάουσας Δημήτρη Βαρβέρη, το σαξοφωνίστα Αντώνη Βελιγδένη (μαέστρο για κάποια περίοδο στις φιλαρμονικές «Αθηνά» και «Εριολάν») και τον Αριστοτέλη Καζαντζή μετέπειτα διευθυντή όλων των στρατιωτικών φιλαρμονικών της Ελλάδας.

Βιβλιογραφία

Βαλαδώρος Δημ. Άγγελος, *Αναμνήσεις*, Νάουσα Απρίλιος 1996.

Γκούτας Φ. Αχιλλέας, *Η Νάουσα στον 19ο αιώνα*, Θεσσαλονίκη 1999.

Ζάλιος Χρήστος, *Η φιλαρμονική του Συλλόγου Φιλοπροόδων Ναούσης «Η Αθηνά» 1924-1940*, εφ. ΛΑΟΣ Βέροιας 31-10-2004.

Ζάλιος Χρήστος, *Φιλαρμονική Εταιρεία Ναούσης*, εκδ. Φιλαρμονικής Εταιρείας Ναούσης, Νάουσα 2005.

Μισυρλής Δημήτριος, *Η συμμετοχή της Μακεδονίας εις τον υπέρ της ελευθερίας των Ελλήνων ιερών αγώνα του 1821*, Διάλεξις γενομένη τη 29^η Μαρτίου 1937.

Εφημερίς ΑΣΤΗΡ Βερροίας, 2-1-1927

Εφημερίς ΑΣΤΗΡ Βερροίας, 31-7-1927

Εφημερίς ΑΣΤΗΡ Βέρροιας, 25-11-1931

Εφημερίς ΑΣΤΗΡ Βέρροιας, 3-2-1932

Εφημερίς ΑΣΤΗΡ Βέρροιας, 18-1-1933

Εφημερίς ΑΣΤΗΡ Βέρροιας, 21-2-1934

Πληροφορίες και φωτογραφικό υλικό έδωσαν οι παρακάτω Ναουσαίοι :

Κουρμούλης Πάνος (γεν. 1928)

Σαμαράς Γιάννης (γεν. 1938)

Δάρης Πέτρος (γεν. 1944)

Γκαντίδης Γιάννης (γεν. 1927)

Άτσης Αθ. Δημήτρης (γεν. 1931)

Άτσης Γ. Δημήτρης (γεν. 1932)

Χωνός Αλέκος (γεν. 1911)

Μπιλιούρης Σπύρος (γεν. 1938)

Προβατένος Γιάννης (γεν. 1914)

Τσέπουρας Νικόλαος (γεν. 1916)